

LOGISZTIKAI BIZTOSÍTÁS ELMÉLETE

AZ ELMÚLT ÉVEK HADERŐFEJLESZTÉSI KÍSÉRLETEINEK ÁLTALÁNOS ÉS LOGISZTIKAI TERVEZÉSI TAPASZTALATAI

Jároscsák Miklós¹

A magyar haderő NATO tagságunkkal összefüggő koncepcionális fejlesztése az 1990-es évek második felében kezdődött el. Ebben az időszakban az Országgyűlés által engedélyezett 60 ezer fős tárcalétszám nem változott, így az éppen akkor futó „haderőreform” a csapat-, haderőnemi- és vezérkari vezető szervek NATO elvek szerinti strukturális átalakítására, valamint az elfogadott haderő-fejlesztési célok megvalósítására irányult. Ekkor már a HVK J-4, az MH Logisztikai Főigazgatóság szakmai irányításával és felelősségével kialakultak a haderőnemi- és csapat tagozat logisztikai szervezetei, a logisztikai ezredek és a logisztikai zászlóaljak, amivel együtt a logisztikai támogatás vezetése is módosult. A végrehajtás részletes feladatait az 1999 – 2003 évekre szóló középtávú terv rögzítette, amely nem valósult meg.

Az 1998-ban megalakult új kormány áttekintve a haderő képességeinek állapotát, valamint fejlesztésének és fenntartásának finanszírozhatósági helyzetét egy stratégiai felülvizsgálat elrendeléséről döntött. **A Kormány 2183/1999. (VII.23.)** határozatában tisztázták azokat az alapelveket, amelyek kijelölték az új haderő kialakításának alapvető irányait. *Ugyanebben az időszakban a Logisztikai Modernizációt Irányító Bizottság (LOMIB) által kidolgozott koncepció alapján kísérletek történtek a teljes szakmai rendszer átalakítására, melynek azonban gyakorlati eredményei nem születtek.* Azzal összefüggésben a politikai és katonai vezetés 2001 – 2010 évek között, három ütemben tervezte a 45 ezer főre lecsökkentett haderő fejlesztési célkitűzéseinek elérését, melynek 2001 – 2006 évekre szóló középtávú terve nem valósult meg.

A 2002. évi választásokat követő kormányváltás után néhány hónap elteltével – NATO és hazai szakértők bevonásával – egy minden eddiginél átfogóbb védelmi felülvizsgálat vette kezdetét, amely 10 lépéses modell alapján 2003. év nyarára fejeződött be. *A védelmi felülvizsgálat eredményeire alapozva a Kormány 2236/2003(X.I.) határozatot hozott a*

---

¹ Dr. Jároscsák Miklós ezredes PhD, HM Gazdasági Tervező Hivatal, főigazgató-általános helyettes.

haderő 2004 – 2013 évekre vonatkozó átalakítási és fejlesztési feladatai végrehajtására, melyet követően a 01/2003 HM utasítás kiadásával megkezdődött a jelenleg is folyamatban lévő 10 éves alapterv kidolgozása. A tervezési időszak logisztikai változásai az ellátó központok további koncentrálására, az ágazati irányítási rend csapattagozatig lemenő helyreállítására, valamint a logisztikai támogatási rend haderő átalakítást és fejlesztést szolgáló stabilizálására irányulnak.

Írásom célja nem más, mint a tervezés oldaláról feldolgozni – elemezni és értékelni – a korábban elindított, de a kezdeti lépések után felüggesztett haderő-átalakításokat (ezeknél haderőfejlesztésről nem beszélhetünk), továbbá bemutatni a jelenleg folyó 10 éves tervezés elvi alapjait, összefüggéseit és várható eredményeit.

1. A Magyar Honvédség 1999 – 2003. évi feladatainak tervezése

Az Országgyűlés 115/1996 (XII. 20.) OGY határozata értelmében 1998. évre kialakult a tárca 60 ezer főben maximált béke létszáma, a Magyar Honvédség Parancsnoksága átalakult Honvéd Vezérkarra, mely alárendeltségében létrejöttek a haderőnemi vezérkarok és megalakult a Logisztikai Főigazgatóság. A HM és az MH még nem integrálódott vezető szervei ekkor már a fejlesztés alatt álló védelmi tervező rendszerben, az éves védelmi tervezési feladatok végrehajtására kiadott miniszteri irányelvek alapján végezték el a Magyar Honvédség 1999 – 2003 évekre szóló terveinek kidolgozását.

A vonatkozó szabályozások értelmében a védelmi tervezés feladatának végrehajtása *kétéves tervezési folyamatban, a gördülő tervezés módszerével alapvetően 1 (+4) éves időtartamú tervek kidolgozásával történt meg.* A konkrét tervezés az 1998. év elején kiadott vezérkar főnöki intézkedés alapján indult el, amely összefoglalóan értékelte a tervezés időszakára kialakult helyzetet, irányelveket és alapvető követelményeket fogalmazott meg a katonai szervezetek részére (a HM alárendelt szervekről nem szólt), továbbá a Magyar Honvédség 1999 – 2003 évi feladataihoz pontosan megfogalmazta a fő célkitűzéseket és rögzítette a tervezési alapadatokat.

Az általam felvállalt vizsgálati szempontokra tekintettel itt teljesen érdektelen a célok és azok megvalósítása érdekében évekre bontott feladatok helyállóságának, vagy helytelenségének minősítése, így továbbra is csupán a tervezés aspektusaival foglalkozom. Annak ellenére, hogy a védelmi tervezés 12/1996. (HK 7) HM utasításban rögzített rendszere

megadta a végrehajtás kereteit, a középtávú időszak védelmi tervezési intézkedése a korábbi évek hagyományát követve épült fel és a konkrét megfogalmazások mellett döntően általános megközelítéseket tartalmazott. Az egyes éveken belüli 1 – 14 terület feladatai a **„fejlesszék tovább, folytassák, szilárdítsák meg, hajtsák végre, fejezzék be”** indítással, irányultság és felelősség nélkül kerültek rögzítésre. Ez igaz az egyes fejezeteken belül kifejtett logisztikai támogatási feladatok megvalósításának leírására is.

Visszatekintve szinte hihetetlen, hogy a védelmi tervezésre vonatkozó intézkedés magáról a középtávú terv kidolgozásának folyamatáról, felépítéséről, tartalmáról és a tervező szervezetek felelősségéről, valamint együttműködéséről még utalás szinten sem beszélt. A tervezési irányelvekben megfogalmazott pozitív célkitűzés, mely szerint a gazdasági tervezés folyamatában meg kell tervezni a tervév (1999) és az azt követő 4 év (2000 – 2003) feladatainak erőforrás és költségigényét, valamint azok alapján a finanszírozást biztosító költségvetést, már nem tükröződött az éves feladatokban, sőt, ami még annál is sajnálatosabb, érvényesítésére sor sem került a valóságban.

A feladatok erőforrás és költségigényeinek tervezése helyett, az éves költségvetés összeállításának feladatai jelentek meg a már említett védelmi tervezési intézkedés önálló fejezetében. ***Így a középtávú terv erőforrás és költségtervek hiányában – mivel a katonai szervezetekhez kötött feladatok részletes erőforrás és költségigényei nem kerültek számvetésre, illetve az elvégzett tervezés nem a tárca egészét fogta át – megalapozatlanná vált.*** Ez azt jelentette, hogy az elérendő célok érdekében ténylegesen szükséges feladatok költségvetési igényét valamilyen módon a tervező szervezetek számvetették ugyan, de azok belső összetevőit már nem lehetett átlátni, így a forrásprognózisokhoz viszonyított kiegyensúlyozásra, a prioritizálások elvégzésére esély sem maradt.

Az MH szolgálatfőnökségei a haderő-fejlesztési célok (TFG – 98, FG – 2000) valós logisztikai költségei kimunkálásához nagybani erőforrás terveket dolgoztak ki, melyek a HVK J-5 által koordinált tervezés során részben alátámasztotta a várható költségvetési igényeket. Ebben a tervezési periódusban ***a termelői logisztika és a fogyasztói logisztika funkcióinak mechanikus szétválasztására irányuló törekvések nem realizálódhattak a valóságban,*** mivel az ágazatok tervező tevékenységében a katonai logisztika mindkét ága együttesen volt jelen.

A védelmi tervezés hiányosságai egyik döntő tényezőjét alkották annak, hogy a középtávú terv időarányos célkitűzései még részben sem

valósulhattak meg. Ebből következően nem indulhatott el NATO kötelezettségeink teljesítése, nem változott, sőt egyes területeken tovább romlott a technikai eszközök hadrafoghatósági szintje, elmaradt a csapatok felkészítése, a különböző rendeltetésű kötelékek kiképzése, rosszabbá váltak a logisztikai-, egészségügyi támogatás feltételei, nem indultak el a jóváhagyott fejlesztési programok és mindezek mellett szinte állandósultak az ekkor már NATO tag Magyar Köztársaság haderejének finanszírozási problémái. ***Ezzel a helyzettel szembeülve nem csoda, hogy a 2000. évben a haderőre egy újabb – stratégiaiinak nevezett – felülvizsgálat várt.***

2. A 2000 – 2010 éveket átfogó haderőfejlesztési feladatok tervezése

A koszovói válság kezelése során a politikai és katonai vezetés 1999-ben újfólag szembetalálta magát a lecsökkent képességű haderő alkalmazási feladatainak nehézségeivel. Bebizonyosodott, hogy a NATO műveletekben való részvételhez a haderő rendszerében csaknem minden feltétel hiányzik, melyből adódóan a személyi felszerelésektől kezdve a szállító-kiszolgáló technikai eszközökkel bezárólag plusszforrásokat igénylő beszerzések váltak szükségessé. A NATO szövetségi kötelezettségekből eredő feladatok ismeretében és a tervezhető éves költségvetési források, nyújtotta lehetőségek tudatában egyszerűen beláthatóvá vált, hogy újabb haderő-átalakítás (benne egy jelentős létszámcsökkentés) nélkül fejlesztésről szó sem lehet. Erre az időszakra ***a haderő teljes egészében felélte a korábban felhalmozott béke készleteit,*** megspórolta a technikai fejlesztéseket, elődázta a javítási – technikai kiszolgálási feladatokhoz szükséges alkatrész beszerzéseket.

Tekintettel a kialakult helyzetre a Kormány 2183/1999. (VII. 23.) határozatával döntött a honvédelem egészét érintő stratégiai felülvizsgálat koncepciójának kidolgozásáról, majd lefolytatásáról. A felülvizsgálat során újra tisztázni kellett azokat az alapelveket, melyek kijelölik az új haderő kialakításának alapvető irányait. Ezen belül első számú feladatként fogalmazódott meg a ***haderő finanszírozhatóságának biztosítása,*** amely által a tárca vezetői megoldhatónak vélték a szükséges képességek elérését szolgáló fejlesztések végigvitelét, a kiképzés – felkészítés új doktrínális alapokra épülő beindítását, valamint a személyi állomány szolgálati- és életkörülményeinek javítását. Mindezekhez, tehát a finanszírozhatóság biztosításához a hivatkozott kormányhatározat olyan források felszabadítását jelölte meg, ***mint a tárcalétszám 15 ezer fővel történő***

csökkentése, egyes tevékenységek nemzetgazdasági kihelyezése, közhasznú társaságok alapítása, továbbá a fenntartott ingatlanok, technikai eszközök és helyőrségek számának csökkentése, valamint a belső állományarányok fokozatos átalakítása. A célkitűzések mindegyike érintette a haderő *logisztikai támogatásának* tervezését és a szakmai működés változásának igényét vetette fel.

A haderőfejlesztés céljai megvalósításához szükséges források fel szabadítási lehetőségein túlmenően a kormányhatározat és a végrehajtására kiadott szabályozások egyaránt *mellőzték a védelmi tervezés szerepének megjelölését*, a felelősökhöz és határidőkhöz kötött feladatok gazdasági terveken alapuló megvalósíthatóságának felismerését. Ez annál is sajnálatosabb, mert *erre az időszakra már ismertté váltak a NATO szövetségi rendszerében alkalmazott tervezési eljárások*, valamint azok az átlátható pénzfelhasználást biztosító módszerek, amelyek a haderő valamennyi funkcionális területén megjelenő feladatokhoz erőforrások és költségek hozzárendelésével mutatták volna be a valós költségvetési igényeket. Ez a NATO szakértők (tanácsadók) által is szorgalmazott tervezési kultúra még elemeit tekintve sem volt tettenérhető a korábbi hagyományok és struktúrák szerinti tervezési rend felváltásánál.

Az elrendelt stratégiai felülvizsgálat lezárása után kezdődő középtávú tervezés (2001 – 2006) során prognosztizálták ugyan az egyes évek költségvetési forrásait és vele szemben jelentkező kiadások összegeit, de azok mögött sem a fejlesztési programok, sem a haderő működtetés terén (beleértve a kiképzést – felkészítést is) nem álltak rendelkezésre katonai szervezetek feladataihoz kötött részletes erőforrás és költségtervek. Gyakorlatilag nem történt más, mint a várhatóan rendelkezésre álló *pénzkerek*tek különböző – a korábbi évek során már annyiszor alkalmazott, de mindig zsákutcába vezető – erőforrás és költségtervezést nélkülöző technikák szerinti *elosztása*.

A középtávú terv kidolgozását a Honvéd Vezérkar illetékes tervező szervezete (J-5) koordinálta, mely szervezet a tervező munka során szinte kizárólagosan a fejlesztési programok, feladatok területére koncentrált. Ez annyiban érthető (de el nem fogadható), hogy a 2001. évtől 92 FG 2000 és 9 áthúzó TFG – 98 haderő-fejlesztési feladat várt megoldásra, ami egyben szövetségesi elkötelezettségünk egyfajta mértékét is jelentette. A középtávú tervben a haderő-fejlesztési feladatokhoz „*költségvetési erőforrás*” rovatokban nem az elemi feladatokhoz kapcsolt naturáliák (anyagok, technikai eszközök, szolgáltatások) lettek hozzárendelve, hanem ott egy – egy megfoghatatlan összeg szerepelt, amelyek

beltartalmáról és az esetleges számítások algoritmusáról sokszor még a szakmai felelősök sem tudtak kielégítő magyarázatokkal szolgálni.

A haderőfejlesztések programjai és feladatai mögött megjelenő beszerzési szükségletek ütemezése, a normatív működés és a kiképzés alultervezettsége következtében elszakadt a megmaradó források által biztosított lehetőségektől. Ez döntően abból következett, hogy nem vették figyelembe azt az egyszerű tényt, mely szerint a rendelkezésre álló forrásokból csak annyit lehet fejlesztésekre és felhalmozásra fordítani, ami a személyi kiadások, a haderő normatív működtetése, a felkészítés – kiképzés folytatása, valamint az egyéb pénzügyi kifizetések teljesítése után megmarad. Mivel a tervezők nem a különböző katonai szervezetek képességei eléréséhez, szükséges feladatokhoz tartozó erőforrás és költségigényekből indultak ki, *ebből következően mechanikusan számoltak a 15 ezer fős létszámcsökkenés személyi kiadásokat és normatív működést csökkentő kihatásaival*, így a tervekben a személyi kiadásokat évi átlag 34% körülire állították be, így papíron évente 17%-ról – majd 28%-ig növekvő felhalmozási rátát mutattak ki.

A tervezési hiányosságok már a középtávú tervidőszak előkészítésekor kiütköztek, amikor a 2001. évi költségvetés konkrét lehetőségei elszakadtak a terv első évre ütemezett feladatok (haditechnikai és infrastrukturális fejlesztések, kiképzés, NATO harmonizáció, művelési támogatás) forrásigényétől, aminek egyenes következményeként a már indulásnál felborult terv nem kerülhetett jóváhagyásra. A fenti tervezési elégtelenségeken túlmenően a források és költségek kiegyensúlyozását az sem tette lehetővé, hogy a Honvédelmi Minisztérium és háttértérítzményei egyáltalán nem elhanyagolható fenntartási költségeivel irreálisan számoltak.

Ezekben a Honvéd Vezérkar által irányított tervezési folyamatokban az MH szintű szolgálati ágak tervező szervei is részt vettek. *Tervezési tevékenységük azonban nem fogta át a haderő valamennyi szervezetété érintő fejlesztések és fenntartási feladatok erőforrás szükségleteinek felmérését és a képességek eléréshez szükséges feladatok tételes költségbecslésének elvégzését.* Ebből következően a logisztikai vezető szervek nem tudták a döntésre jogosult eljárókat szembesíteni az egyes feladatokra rendelkezésre álló források elégségességével, vagy elégtelenségével, így a katonai tervezéshez hasonlóan a logisztikai tervek is ideálizáltak maradtak.

A források és költségek kiegyensúlyozása nélküli szakmai tervek, prioritizálódási sorrendek felállítása nélkül a mindent támogatunk, vagy

mindent megoldunk szemléletet támasztották alá, de a valóságban nem nyújtottak fedezetet NATO vállalásunkhoz kötődő fejlesztési programjaink megvalósításához.

Mindezekből következően már a tervidőszak első évére kiüresedett a Kormány határozatában rögzített „**tartós finanszírozhatóság**” követelménye, amely helyzet a következő évre sem változott, mivel a 2002. évi költségvetés kondíciói csak a haderő meg lévő állapotának konzerválását tették lehetővé és kilátást sem nyújtottak arra nézve, hogy **elindulhassanak a fő fejlesztési programok** (gépjármű, híradó, stb.), illetve, hogy képességek tekintetében megkezdhessük felzárkózásunkat szövetségeseinkhez.

A haderő képességei és működése terén kialakult helyzettel megismerkedő új kormány 2002. év második felében, rövid előkészítő periódus után haladéktalanul a már jól ismert eszközökhöz nyúlt és elrendelte a haderő átfogó védelmi felülvizsgálatát.

3. A 2004 – 2013 évekre szóló 10 éves haderő-átalakítás és haderőfejlesztés tervezése

Az országvédelem szempontjából meghatározó miniszteriális szervek képviselőinek bevonásával közel egy évig tartó 10 lépéses védelmi felülvizsgálat során döntések születtek a honvédség feladataira, a katonai szervezetek képességeire és velük szoros összefüggésben a haderő strukturális átalakítására, valamint fejlesztésére.

a) A tervezés elvi alapjai

A védelmi felülvizsgálat lezárása a katonai tervezők és a **CUBIC A.C.** szakértői által közösen kidolgozott, 10 évet átfogó alapmodell elfogadására épült. *Korábban egyetlen tervezési időszakot megelőzően sem álltak rendelkezésre az új haderőkép kialakításához a 10 éves alapmodellben már megtalálható állománytábla mélységű és részletezettségű új szervezeti struktúrák*, a katonai szervezetek feltöltöttség és készenlét szerinti megjelenítése a hozzájuk tartozó, illetve érdekükben történő haderőfejlesztések ütemezésével. Ezeken túlmenően a 10 éves alapmodell a haderő átalakítás, fejlesztés és működés feladataihoz a lehetőségek keretein belül évekre, katonai szervezetekre és szakterületekre bontott erőforrásokat és költségeket tartalmazott, *ezáltal első ízben teremtette meg a rendelkezésre álló források és az éves költségigények feladatlapú prioritizáláson alapuló kiegyensúlyozásának feltételeit.*

Az alapmodell kidolgozásának tervezési fázisaiban a központi logisztikai tervező szervek is részt vettek, amikor az új képességekkel bíró, új feladatrendszerű és új struktúrájú haderő anyagi – technikai szükségletei beszerzését, fenntartását, az eszközcserek ütemezését és a készletképzés – feltöltés megvalósítását az új haderő fenntartási – működési erőforrásszükségleteivel összhangban tervezték.

Ezen tervezési feladatok során a szakági normák alkalmazását vagy a rendszerükből, vagy becsült adatokra építve folytatták és ezzel elérték, hogy valamennyi feladathoz erőforrások és költségek kapcsolása vált lehetővé. *A tervezés megalapozottsága egyenes arányban állt az alkalmazott normák, normatívák realitás tartalmával, illetve reálértékével, amely a haderő működés területén szorzószámokkal kialakított forrásigények megjelenítésével járt.* Az alapmodell működési költségei *valójában tisztázatlanok maradtak*, mert a szakági tervezés egy részénél a fejlesztés – kiképzés működés költségei oly annyira egybemosódtak, hogy azokat a rendelkezésre álló idő alatt kitisztázni nem lehetett.

Az elkészült 10 éves alapmodell a fentiek ellenére lehetővé tette továbbá, hogy a **Védelmi Felülvizsgálatot Irányító Bizottság (VFIB)** megalapozott javaslatokat terjeszthessen elő a Nemzetbiztonsági Kabinet, valamint a Kormány részére. A VFIB javaslatainak elfogadását követően a Kormány határozatot hozott a haderő átalakítás és fejlesztés 2004 – 2013 években megvalósítandó feladataira, melyek *olyan sarokpontok köré csoportosultak*, mint az önkéntes haderőre történő áttérés, a NATO felajánlásaink és vállalásaink teljesítéséhez szükséges katonai képességek megteremtése, a NATO és nemzeti fejlesztési programok elindítása és végigvitele, továbbá a jelentős erőforrásokat lekötő honvédségi inkurrencia (felesleges anyagi készletek, kivont technikai eszközök és használaton kívüli objektumok) megsemmisítésre, vagy további hasznosításra – értékesítésre történő átadása és nem utolsósorban a haderő finanszírozhatósága.

A kormányhatározatban rögzített feladatok végrehajtásának szabályozására a honvédelmi miniszter 2003. októberében kiadta a 01/2003. számú utasítását, mely alapján azonnal kezdetét vette a haderő-átalakítás és fejlesztés (benne a haderőműködés) 2004. évtől – 2013. évig tartó időszakának nagybani, majd részletes tervezése. Az említett HM utasítás a katonai képességek elérése érdekében végrehajtandó feladatok meghatározásán túlmenően – a Magyar Honvédség történetében először – külön szabályozta a feladatok erőforrás és költségtervezésének rendjét, valamint a 10 éves alaptervben foglaltak kockázatértékelésének és elemzésének végrehajtását. A korábbi haderő-átalakítások szabályozásához vi-

szonyítva új elemként jelentkezett a tervezés „*alulról – felfelé*” történő módszerének alkalmazása, valamennyi hadrendi elem perspektivikus állománytáblájának zsúrizése, a **Haderő átalakítást Irányító Testület (HÁIT)** és a Haderő átalakítást **Koordináló Operatív Bizottság (HÁKOB)** létrehozásával a döntés-előkészítés és döntéshozatal testületi hátterének megteremtése.

A 10 éves alapterv 2003. októberében megkezdett kidolgozása az alábbi főbb folyamatokat ölelte fel:

- A terv felépítésére és tartalmi összetevőire vonatkozó szinopszis kidolgozása és elfogadtatása;
- A VFIB javaslatok alapját képező 10 éves alapmodell összefüggéseinek feldolgozása, a számításba vett kritérium és feltételrendszer megismerése, a modell felhasználása;
- A haderő-átalakítás és fejlesztés irányainak és célkitűzéseinek rögzítése, a feladatcsoportok elkülönítése;
- A haderő-átalakítás tervezését irányító testületek megalakítása, működési feltételeik biztosítása;
- A 2004 – 2013 évek közötti átalakítás és fejlesztés szakaszokra bontása, az egyes szakaszok ütemei tartalmának kidolgozása, az egymásra épülés követelményének érvényesítésével;
- Az átalakítás és fejlesztés feladatainak évekre ütemezett meghatározása, a katonai szervezetek – helyőrségek változásainak rögzítése, a szervezetekhez kötött képességek és feltöltöttségi szintek leírása;
- A 10 éves átfogó erőforrás és költségtervek szakterületenkénti kidolgozása, a képességek elérését szolgáló fejlesztések és átalakítások katonai szervekhez és feladatokhoz kötésével;
- Az erőforrás alapú költségigények szakterületenkénti számvetése és összesítése, majd a rendelkezésre álló forrásokkal történő összevetése;
- A terv kiegyensúlyozása érdekében különböző opciók felállítása a létszám és a feltöltöttségi szintek összefüggésében, a fejlesztések finanszírozása, illetve átütemezése vonatkozásában;

- A kidolgozás alatt álló tervidőszakok kockázatértékelése és elemzése az egyes feladatok részbeni, vagy teljes elhagyásának következményeivel;
- A 10 éves alapterv első + 2 évének költségvetési tervezése, a szükséges kiegyensúlyozások elvégzése.

A VFIB javaslatainak elfogadásával a Nemzetbiztonsági Kabinet, majd a Kormány döntött a haderő új képességeiről és azok elérése érdekében végrehajtandó feladatokról, melyek eredményeként egy sokoldalú, rugalmasan és hatékonyan alkalmazható, NATO együttműködésre képes, korszerű eszközökkel felszerelt, finanszírozható és önkéntes rendszerű haderő létrehozásával számolt.

A meghatározott képességek és elérésük érdekében végrehajtandó feladatok ismeretében, az alulról felfelé történő tervezés módszerének alkalmazásával kidolgozásra kerültek a katonai szervezetek perspektivikus állománytáblái, tisztázódtak a létszám – és állományarány viszonyok, valamint a különböző technikai eszköz és anyagi készlet szükségletek. Ezeket az alapadatokat a fő tervező HM és HVK, valamint MH szervek a kidolgozás ütemében megkapták és annak alapján több körös szakmai tervezési feladataikat – egymással szoros együttműködésben – végrehajtották. A logisztikai vezető szervek egymással szoros együttműködésben döntő részt vállaltak a fejlesztésekhez kapcsolódó technikai eszközök és anyagok beszerzési terveinek kidolgozásában, valamint a futó programok tényleges szükségletekhez történő igazításában.

b) A tervezés összefüggései

A tervezési feladatok végrehajtása során, bár a rendszerszerű eljárások még nem érvényesülhettek, annak ellenére a közeljövő **Tárca Védelmi Tervező Rendszer** elfogadott rendszervázlata alapján az alrendszerek egyes elemei már megjelentek és minőségi elmozdulást hoztak a tervezés folyamatában. Ez a minőségi változás elsősorban a különböző költségek minden korábbinál megalapozottabb számvetésében nyilvánult meg, amely által a rendelkezésre álló források és a velük szemben jelentkező költségigények összehasonlítása nagymértékben közelített a valós helyzethez. *A költségigények viszonylag nagy pontosságú felmérését, illetve számvetését a feladatokhoz, kapcsolt tételes erőforrás igények rögzítése tette lehetővé.* A forráskorlátok nélkül tervezett költségek erőforrásokkal való alátámasztottsága jelentősen megkönnyítette a kiegyensúlyozás érdekű opciók kidolgozását és azon keresztül a döntést hozók munkáját.

Feltétlenül alá kell húzni a tárca vezetés részéről megnyilvánuló elkötelezettséget a 10 évre tervezett haderő-átalakítás és fejlesztés feladatainak erőforrás és költségtervekkel történő alátámasztására vonatkozóan, melynek helyességét a kiegyensúlyozás több körös folyamatában, a visszatervezéseknél minden egyes esetben tetten lehetett érni.

Amíg a 10 éves alapterv közel végleges stádiumba került, számos opcióon keresztül kellett a végrehajthatóság szempontjából létfontosságú kiegyenlítéseket vagy ha úgy tetszik visszatervezéseket elvégezni.

Ilyen kiegyensúlyozás érdekű visszatervezések a katonai logisztika valamennyi szakterületét érintették, hiszen a létszámok és az állományarányok mozgása kihatással volt a kiképzés és a haderő működés költségére, valamint a szakmai fejlesztések volumenére. A haditechnikai fejlesztések és az elérendő képességek közötti kapcsolat meghatározta a különböző évekre ütemezett beszerzések tervezését, amelynél számba kellett venni a fizetési módokat, a beszerzések átütemezését, vagy az egyes technikai eszközök kiváltását. Ebben a tervező szervezetet érintő közös munkában az MH szintű szolgálati ágak rendkívül értékes tapasztalatokat szereztek.

A 10 éves erőforrás és költségtervezés alkalmazott módszerei a **Tárca Védelmi Tervező Rendszer Erőforrás és Költségtervező Alrendszer** elméleti alapjaira épültek, amelyek mellett a korábbi jelentős horde rejű feladatok (Prágai Képesség Felajánlások, önkéntes haderőre áttérés, afganisztáni és iraki kontingenseink megalakítása, műveleti területekre juttatása és működtetése) erőforrás és költségtervezésének tapasztalatai is feldolgozásra kerültek. *Ezt a feladatot alaprendeltetésből adódóan a HM Gazdasági Tervező Hivatal felelősen látta el és a tervezés folyamatában, illetve a különböző tervezési fórumokon, tervegyeztetéseken megalkuvás nélkül mutatott rá az egyes tervezési területek hiányosságaira.* A hiányosságok egyértelműen az egyes tervezések megalapozatlanságát idézték elő és döntően abból származtak, hogy például a kiképzés és a normatív működés területein *a feladatokhoz nem erőforrásokat, hanem pénzeszközöket rendeltek*, melyből adódóan lehetetlen volt megítélni az adott feladatok valós költségigényét. Ezt a helyzetet csak átmeneti megoldásokkal, a lehetőségek szerint tapasztalati adatokra építve, csak kényserűen lehetett áthidalni.

A 10 éves alapterv végrehajthatósága szempontjából döntő momentumot képezett, hogy a terv véglegesítésére addig nem kerülhetett sor, míg az évekre bontott forrás – költség erőforrásokon és prioritásokon alapuló kiegyensúlyozása meg nem történt.

A tárca vezetésének elhatározott szándéka szerint csak olyan 10 éves alapterv kerülhet a Kormány elé terjesztésre, amely reális forrásprognózisokon, illetve azokat meg nem haladó költségvetéseken alapul és mindezek lehetővé teszik az egyes tervezési ütemeken belül elérendő célkitűzései teljesítését. Ezt az igényt a VFIB javaslatokat megalapozó modellre épülő 10 éves alapterv több mint négy hónapos megfeszített munkával történő kidolgozása és megalapozottsága minden valószínűség szerint ki fogja elégíteni.

Fontos kihangsúlyozni ugyanakkor azt is, hogy a 2004 – 2013. évekre szóló alapterv nem egy statikus dokumentum halmoz, hanem a Tárca Védelmi Tervező Rendszer párhuzamosan folyó fejlesztése keretében évente gördülni fog, mely során lehetőség lesz a távlati célok kitűzésére, illetve a menetközben esedékessé váló korrekciók elvégzésére. Ezzel összefüggésben a 10 éves alapterv gördítése során eleget kell tenni a következő év + 2 év költségvetési tervezése megalapozásának, ami azt jelenti, hogy a **Pénzügyminisztérium** tervezési irányszámainak megadása időpontjáig a 10 éves alapterv vonatkozó tervadatai alapján el kell végezni a következő évre (évekre) tervezett feladatok **erőforrás és költségtervezését**, amely után a költségvetési igények nagy pontossággal számvethetők.

A 10 éves alapterv gördítés és az éves költségvetési tervezés **fontos kapcsolata** hosszú évek **negatív költségvetés tervezési gyakorlatát adja át a múltnak** azáltal, hogy a bázis szemléletű és kapott keretek leosztásán alapuló technikai módszer helyett, a költségvetési igények a feladatokhoz kapcsolt erőforrás és költségterveken fognak nyugodni. Ez egyben **garanciát jelent az éves költségvetés átláthatóságának**, a tervezett kiadások **megalapozásának**, mindezek révén a pénzeszközök felhasználása valós képességek elérését eredményezi. Így a tervezés oldaláról nagy valószínűséggel minden feltétel összeáll a haderő-átalakítás és haderőfejlesztés céljainak eléréséhez.

c) A 10 éves tervezés várható eredményei

A Pénzügyminisztérium részéről kiadott 10 éves forrásprognózisra alapuló haderő-fejlesztési és fenntartási lehetőségek és a célul kitűzött katonai képességek elérését biztosító feladatok alapvetően összhangba kerülnek. Ez az összhang nem csupán a forrás és költség főösszegek, kiegyensúlyozására épül, hanem valamennyi tervezési területen a részletekben is megnyilvánul, amit nem más tesz lehetővé, mint a feladatokhoz szükséges erőforrás szükségletek viszonylag pontos számbavétele és viszonylag pontos költségelése.

*A viszonylagosan pontos minősítés használatának egyik oka, hogy a kiképzést, fejlesztést, logisztikai-, infrastrukturális-, egészségügyi fenntartást tervező szervezetek – bár az elmúlt évek során egy-egy konkrét feladatra már részletes erőforrás és költségterveket dolgoztak ki – ilyen volumenű, összetett és időtávtalú feladatokra most először terveztek teljes erőforrás szükségletet és annak költségkihatásainak részletes felmérési igényével. **Ehhez kapcsolódó másik oknál**, mint bizonytalansági tényező volt jelen a tervezési alapok egy részének időnkénti változása, valamint a költségszámításokhoz szükséges normák, normatívák kidolgozottságának, illetve aktualitásának hiánya. **A fenti okokból adódó tervezési helyzet mellett döntő eredmény, hogy a 10 éves alapterv végrehajthatóság szempontjából megfelelő eszközként szolgálhat a haderőfejlesztés szakaszokra és ütemekre bontott célkitűzéseinek megvalósításához.***

A döntő eredményen túl a 2002 év őszétől napjainkig tartó tervezési folyamat óriási hozadéka egy eddigiektől filozófiájában és módszereiben teljesen más tervezési kultúra gyakorlati végigviteléből származó tapasztalatok megszerzése, amit a tárca vezetői és a tervező szervezetek valamennyi szinten mára magukénak tudhatnak. **Ebből következően a jövő tervezési feladatánál már nem lesz teljesen új a 10 lépéses modell alkalmazása, a tervezési alapok (létszám, perspektivikus állománytáblák, állományarányok, rögzített képességi követelmények, strukturális változtatások) kimunkálása, valamint a módszertani, koordinációs és együttműködési feladatok végrehajtása.**

Jelentőségében külön szükséges kiemelni a 10 éves tervezési folyamat hatását és beépülését a Tárca Védelmi Tervező Rendszer elgondolt és jóváhagyott működési mechanizmusába, ahol a terv gördítése 2005 évtől várhatóan, már rendszerszerűen fog történni.

A várható eredmények sorában igen előkelő helyen szerepel azoknak a módszereknek megtalálása, amelyek révén a 10 évre tervezett képességek eléréséhez szükséges feladatok és a haderő működtetése, fenntartása egy egységet képezhetett. Ezen belül fontos lépésként lehet elkönyvelni, hogy sikerült megtalálni a 10 éves alapterv kapcsolatát a középtávú haderő-fejlesztési javaslatok tervezésével és a rövidtávú költségvetési kidolgozásának folyamatával. **A gyakorlati tervező tevékenységek visszaigazolást adtak a Tárca Védelmi Tervező Rendszer koncepcionális alapjainak helyességére és a kísérleti működtetés mielőbbi beindításának szükségességére.**

A várható eredmények teljes skálája a jelenlegi helyzetben talán át sem látható, viszont akik részesei lehettek a közel másfél éve tartó tervezési folyamat új irányokat vett megvalósításának, akik szembe találták magukat az eddig nem látott nehézségekkel és úrrá lettek azokon, már biztosan tudják, hogy munkájuk eredményeként a haderő átalakítása kiszámítható pályára állhat.

Ezek után bízni kell abban, hogy a hazai és a NATO szakértők rendkívüli szellemi erőfeszítései révén céljaiban és a célok finanszírozhatóvá tételében egyedülálló alapossággal megalkotott 10 éves terv végrehajtása két év múlva nem fog elődei sorsára jutni. Ennek *egyik oldalról* garanciája a célok helyes kitűzése, a tervezés minden körben elismert szakmaisága, valamint a Tárca Védelmi Tervező Rendszerén belül a tervezés módszertani alapok folyamatos fejlesztése lehet.

Másik oldalról a terv próbakövét a 2005 + 2 év költségvetési tervezés ráépülése, annak a 10 éves alapterv gördítésével történő megvalósítása fogja képezni. Amennyiben a 2005. évre tervezett feladatok megvalósításának forrásigénye összhangban lesz a lehetőségekkel, minden esély megmarad a haderő új képességei kialakításához.

Mindezekkel együtt bárhogyan is alakul a 10 éves alapterv jövőbeni sorsa, azok az eredmények, amelyek a mai kor színvonalán, felelős komolysággal és szakértelemmel kialakított tervezési rendszerben születtek, alapjai lesznek a következő évek fejlesztésének.

Felhasznált irodalom:

1. 12/1996 (HK 7) HM utasítás. (a VTR fejlesztéséről)
2. 115/1996 (XII.20.) OGY határozat. (a honvédség hosszú, valamint középtávú átalakításának irányairól)
3. 2183/1999 (VII.23.) Korm. Határozat. (a haderő átalakításáról)
4. 61/2000 (VI. 21.) OGY határozat. (a honvédség hosszú távú átalakításának irányairól)
5. 8/1198 HM utasítás. (a honvédség 1999 – 2003. évi feladatainak tervezésére)

6. 2236/2003 (X. 1.) Korm. Határozat. (a haderő átalakításról)
7. 14/2002 (HK 7) HM utasítás. (aVTR szabályozásáról)
8. 65/2002 HM utasítás. (védelmi felülvizsgálat elrendelése)
9. 131/2003 (VIII. 22.) Korm. Rendelet. (a nemzetgazdaság védelmi felkészítéséről)
10. 01/2003 HM utasítás. (a 10 éves alapterv kidolgozására)
11. Tárcaszintű tervezési dokumentumok (2004 – 2013).
12. HM Gazdasági Tervező Hivatal tervezési dokumentumai.